

Δίκαιο των Ανηλίκων

Ενότητα 3: Ποινικό Δίκαιο των Ανηλίκων

Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια Εγκληματολογίας-
Σωφρονιστικής
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

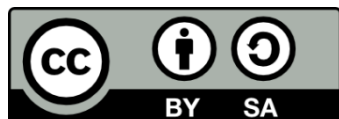
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ποινικό Δίκαιο των Ανηλίκων

Ως έσχατο καταφύγιο της έννομης τάξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Προσέγγιση ποινικού δικαίου ανηλίκων: Διαπαιδαγώγηση, στήριξη και αρωγή σε περιπτώσεις τέλεσης αξιόποινης πράξης.
2. Αποτροπή μελλοντικής εγκληματικής δραστηριότητας.
3. Εγγυήσεις του κράτους δικαίου.
4. Ποινικό δίκαιο ανηλίκων ως έσχατο καταφύγιο της έννομης τάξης.

Σκοποί ενότητας

- Να παρουσιαστεί και να αναλυθεί η αντιμετώπιση των ανηλίκων στον Ποινικό Κώδικα.
- Να γίνει κατανοητή η έννοια των παραβάσεων status.
- Να δοθεί έμφαση στις δικαιοκρατικές εγγυήσεις.

Έννοια και αντικείμενο

- Η παιδική ηλικία αναγνωρίζεται και προστατεύεται ως αυτοτελές έννομο αγαθό μέσα από τον θεσμό της ανηλικότητας.
- Οι κανόνες του ουσιαστικού ποινικού δικαίου που αφορούν τον ανήλικο άτομο **ως θύμα** το προστατεύουν προληπτικά είτε:
  - Θεσπίζοντας ειδικά εγκλήματα, τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα στο Ειδικό Μέρος του ΠΚ ή σε ποινικούς νόμους πχ ά. 324 ΠΚ.
  - Απειλώντας αυστηρότερες ποινές εναντίον των δραστών εγκληματικών πράξεων όταν αυτές στρέφονται κατά των ανηλίκων πχ ά. 338 παρ. 2 ΠΚ.
- Προστατευτικές διατάξεις υπάρχουν και για τους ανηλίκους **ως δράστες** ποινικά αξιόλογων αδικοπραξιών (ά. 121 έως 132 ΠΚ).

Η μεταχείριση των ανηλίκων στον Ποινικό Κώδικα

Το όγδοο κεφάλαιο του Γενικού μέρους του ΠΚ:

- Αποτελεί ένα είδος κώδικα του ποινικού δικαίου ανηλίκων ή ειδικού κώδικα των ανήλικων εγκληματιών ή
- Πρόκειται για ειδικό ποινικό δίκαιο που αναφέρεται στους κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης ανηλίκους.
  - Σε αντίθεση με άλλες χώρες, η νομοθεσία για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων δεν έχει αυτοτελή υπόσταση, αλλά οι ειδικές κανονιστικές ρυθμίσεις είναι ενσωματωμένες στο Γενικό Μέρος του Ποινικού Κώδικα.
- Δε ρυθμίζει εξαντλητικά την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων, αλλά μόνο στην έκταση που εισάγουν παρεκκλίσεις από τις γενικές διατάξεις.

Η τυποποίηση της εγκληματικότητας των ανηλίκων

- Το γενικό ή κοινό ποινικό δίκαιο καθορίζει τυπικά την εγκληματικότητα των ανηλίκων.
- Το ειδικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων αναφέρεται βασικά στα εγκλήματα του ουσιαστικού ποινικού δικαίου ενηλίκων.

Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής

- Ό,τι δεν έχει τυποποιηθεί ως αξιόποινη συμπεριφορά στο Ειδικό Μέρος του ΠΚ ή στους ειδικούς ποινικούς νόμους δεν αποτελεί έγκλημα για την έννομη τάξη.
- Με αυτό το νόημα, το ποινικό δίκαιο κατασκευάζει μέσω της έννοιας της αξιόποινης πράξης το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του.

Παραβάσεις status

- Συνιστούν εγκλήματα όταν τελούνται από ανηλίκους, ενώ είναι νόμιμες πράξεις όταν τελούνται από ενηλίκους.
- Το ελληνικό δίκαιο ανηλίκων πολύ σπάνια αναφέρεται σε ειδικές αξιόποινες πράξεις των ανηλίκων, δηλαδή πράξεις που το υποκείμενό τους ως αυτουργός είναι ειδικά «ανήλικος».
- Στις χώρες που οι εν λόγω παραβάσεις απειλούνται με ποινικές κυρώσεις, το φάσμα των μορφών συμπεριφοράς που θεωρούνται εγκλήματα είναι ευρύτερο για τους ανηλίκους από ό,τι για τους ενηλίκους (Κανόνες του Πεκίνου).
- Προτείνεται η αποεγκληματοποίηση ή η κατάργηση των παραβάσεων status (Κατευθυντήριες Γραμμές του Ριάντ).

Ποινικές κυρώσεις

- Το ποινικό δίκαιο ανηλίκων αποφεύγει την πρόβλεψη ποινής ως αναγκαίας συνέπεια της τέλεσης εγκλήματος, σε αντίθεση με το ποινικό δίκαιο ενηλίκων.
- Καθιέρωση αυτοτελούς συστήματος κυρώσεων για ανηλίκους:
  - Αναμορφωτικά μέτρα,
  - Θεραπευτικά μέτρα,
  - Περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων.

Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων

- Sui generis στερητική της ελευθερίας ποινή για ανηλίκους.
- Ειδική κύρωση κατασταλτικού χαρακτήρα με σκοπό την κοινωνική του επανένταξη μέσω της διαπαιδαγώγησης.
- Έσχατο καταφύγιο.

Αναμορφωτικά μέτρα

- ✓ Χαρακτηριστική κατηγορία των εννόμων συνεπειών του ποινικού δικαίου ανηλίκων.
- ✓ Δεν εκφράζουν αποδοκιμασία ή μομφή της έννομης τάξης κατά του δράστη ούτε αποβλέπουν πρωτίστως στην αποκατάσταση του διαπραχθέντος αδικού.

Αρχή της νομιμότητας στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων

- Nullum crimen nulla poena sine lege.
- Η επιβολή κυρώσεων προϋποθέτει ότι ο ανήλικος τέλεσε παράβαση status, ατελές έγκλημα (= άδικη πράξη που τιμωρείται από το νόμο) ή πλήρες έγκλημα (= άρθρο 14 ΠΚ).
- Ακριβέστερος ο όρος: εγκληματολογικό δίκαιο ανηλίκων.
  - Προϋποθέτει πάντα έγκλημα (έστω και ατελές)
  - Οι χαρακτηριστικές κυρώσεις του δεν είναι ποινές, αλλά αναμορφωτικά μέτρα.

Βασικές παραδοχές στο ποινικό δίκαιο ανηλίκων

- Η ικανότητα για καταλογισμό του ανθρώπου είναι το αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης εξελικτικής διαδικασίας και διαδικασίας κοινωνικοποίησής του. Ακόμη και οι ποινικώς υπεύθυνοι ανήλικοι έχουν «ελαττωμένη» ποινική ευθύνη.
- Σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας τους να μην τοποθετούνται μαζί με τους ενήλικους κρατούμενους, λόγω του κινδύνου εγκληματογόνου μόλυνσης αφενός και αφετέρου του κινδύνου κακομεταχείρισης, θυματοποίησης και παραβίασης των δικαιωμάτων τους.

Πηγές συστήματος Δικαιοσύνης για ανηλίκους

- Σύνταγμα, ιδίως η συνταγματική κατοχύρωση της ειδικής προστασίας και της ειδικής ποινικής δικαιοδοσίας για ανηλίκους.
- Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.
- Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Σωφρονιστικός Κώδικας, Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών.

**Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή
σας.**

**Αγγελική Γ. Πιτσελά, Αν. Καθηγήτρια
Εγκληματολογίας - Σωφρονιστικής,
Τμήμα Νομικής Σχολής ΑΠΘ.**

Βιβλιογραφία

Α. Πιτσελά, Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, ζ' εκδ., εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 1-23.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Γ. Πιτσελά.
«Δίκαιο των Ανηλίκων. Ποινικό Δίκαιο των Ανηλίκων». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS268/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

